

УДК 657.1:339.9.012.24

**Сиротенко Наталія Анатоліївна**  
к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,  
Одеський національний економічний університет (Україна)

## **ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКОВИХ ОПЕРАЦІЙ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**JEL classification:** F420; M410

На сучасному етапі спостерігається поступова переорієнтація запитів користувачів, що одночасно стимулює розвиток нового покоління технічного супроводу. Інформаційні запити останніх років все більше актуалізують питання електронного інформаційного забезпечення (у тому числі доступу до відкритих реєстрів, баз даних закордонних підприємств з метою перевірки надійності контрагентів) та захисту даних.

При веденні зовнішньоекономічної діяльності, суб'єкти стикаються з необхідністю уніфікації своїх інформаційних даних до тих директив, стандартизованих умов та правил, якими користуються в міжнародній практиці.

Сьогодні з боку міжнародного бізнесу і світових організацій, в світлі загострення глобальних екологічних проблем (зміни клімату, розширення кількості забруднених територій тощо), все більше уваги приділяється корегуванню власних стратегій з цілями сталого розвитку суспільства, спрямуванню наявних ресурсів на покращення екологічного стану і розкриттю подібної інформації на офіційних веб-сайтах.

Усе це вимагає від суб'єктів узгодження форматів і, особливо, показників, які розкриваються в фінансовій та нефінансовій звітності з урахуванням оперативних та стратегічних запитів різних користувачів. Варто зазначити, що свідомість резидентів під час формування онлайн запитів та аналізу публічних даних ще не досягла такого рівня як в європейських та азійських країнах.

Не можна не відмітити чисельні здобутки вчених щодо формування теоретичного, організаційного та методичного підґрунтя для інформаційного забезпечення обліку господарських операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Доречно зупинитися й окреслити проблеми, з якими стикаються українські учасники зовнішньоекономічної діяльності під час організації та ведення обліку експортно-імпортних операцій. У публікаціях авторами справедливо наводяться:

- наявність чисельних національних регуляторів зовнішньоекономічної діяльності [1];
- відсутність регламентів подання документів та зупинення інформатизації, в частині митного оформлення, на етапі формування електронних митних декларацій [2];
- особливості підготовки та укладання зовнішньоекономічних договорів [3];
- питання обліку екологічної складової в контексті проведення міжнародних торгівельних операцій [4] тощо.

Перераховане вище істотно впливає на обліковий інформаційний процес, а, відтак, і особливості сучасного документування господарських операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Метою даної публікації є дослідження особливостей інформаційного забезпечення екологічної складової на етапі підготовки зовнішньоекономічного договору та формування відповідних даних системою управління підприємства.

Необхідно зазначити, що до 07 серпня 2020 року форма зовнішньоекономічних договорів (контрактів) мала відповідати вимогам наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)» № 201 від 09 вересня 2001 року. Із втратою чинності даним документом питання залишається відкритим. З боку держави цей аспект врегульовано відповідними формами договорів у Господарському та Цивільному кодексах України. Однак, вважаємо за доцільне виділити їх наявні різновиди: примірня форма договорів має рекомендаційний характер і дозволяє доповнювати зміст та умови; типова форма – вимагає чіткого дотримання змісту. При цьому жодна з них не відображає сучасні наслідки екодіяльності.

У світовій практиці широко розповсюджено використання модельних договорів, що враховують, з одного боку, інтереси сторін, оскільки перевірені судовою практикою, а, з іншого, за мінімальних зусиль, – витрат часу та коштів, висвітлюють істотні умови, стандартні формулювання, наявну термінологію професійної спільноти.

Варто вказати на те, що підготовка зовнішньоекономічного договору – кропітка робота; має проводитися групою до складу якої доречно включити досвідчених фахівців (юриста, бухгалтера, логіста, менеджера, брокера, еко-менеджера тощо). Тільки спільна командна робота дозволить в майбутньому знизити ризики та негативні наслідки.

Окремо хотілося б зупинитися на питаннях екології. Сьогодні в контрактах не прописані відповідні правила, хоча, вважаємо, це має бути врегульовано. Наслідки екологічних катастроф під час перевезення вантажів, проблема упаковки, визнання та правил поведінки у форс-мажорних обставинах є предметом окремого дослідження та обговорення.

Виходячи з викладеного, вважаємо правильним, при укладенні договорів обов'язковими розділами залишити наступні: Назва, номер контракту, дата і місце його укладення; Преамбула; Предмет контракту; Кількість і якість товару (з деталізацією екологічної складової); Базисні умови постачання товарів; Ціна та загальна вартість контракту; Умови платежів; Умови приймання-здавання товару (робіт, послуг) (з деталізацією екологічної складової); Упаковка та маркування (з деталізацією екологічної складової); Форс-мажорні обставини (з деталізацією екологічної складової); Санкції та рекламції (з деталізацією екологічної складової та посиленням перевірки товару після поставки (наприклад, 2 роки на встановлення невідповідності); Урегулювання спорів у судовому порядку (з деталізацією екологічної складової); Місцезнаходження (місце проживання), поштові й платіжні реквізити сторін, додаткові умови погоджені сторонами.

Зважаючи на те, що більшість регуляторів вимагають подачу однакових документів. Наприклад, зовнішньоекономічний договір є важливим під час митного, банківського, податкового супроводу експортно-імпортних операцій. Наявність єдиного електронного кабінету платника та повноцінний електронний обмін даними дозволив би задовольнити інформаційні запити різних користувачів шляхом зменшення кількості роздрукованих паперових документів, що є актуальним в умовах екологізації суспільства.

Екологічна політика господарюючого суб'єкта, у тому числі, стосовно операцій у сфері ЗЕД, повинна знайти відображення в нефінансовій звітності та забезпечити вітчизняних та іноземних користувачів повною достовірною інформацією про діяльність підприємства в галузі природокористування і охорони навколишнього середовища. Відповідний напрям має стати предметом подальших науково-практичних досліджень та обговорень.

#### *Література*

1. Гордополов В. Ю. Нормативно-правове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Економічний простір*. 2018. № 130. С. 121–137. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/espros\\_2018\\_130\\_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/espros_2018_130_13) (дата звернення: 04.05.2021).
2. Назарова І. Я. Актуальні питання щодо електронного митного документування. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2019. Вип. 5-2 (54). С. 120–123. URL: [http://business-navigator.ks.ua/journals/2019/54\\_2\\_2019/23.pdf](http://business-navigator.ks.ua/journals/2019/54_2_2019/23.pdf) (дата звернення: 04.05.2021).
3. Гордєєва-Герасимова Л. Ю. Напрями удосконалення обліку зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 4. Т. 1. С. 187–190. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/39-15.pdf> (дата звернення: 05.05.2021).
4. Майорова І. М. Облік екологічної складової в сучасних умовах постачання товарів на зовнішні ринки. *Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, 2018. С. 102–105. URL: <http://194.44.12.92:8080/xmlui/handle/123456789/3228> (дата звернення: 05.05.2021).